

Slovenský komitét slavistov
Slavistický ústav Jána Stanislava SAV

**XIV. medzinárodný zjazd slavistov
v Ochride**

Príspevky slovenských slavistov

Bratislava 2008

Slovenský komitét slavistov
Slavistický ústav Jána Stanislava SAV

Vedecký redaktor a editor
Doc. PhDr. Peter Žeňuch, CSc.

Recenzenti

Prof. PhDr. Ján Doruľa, DrSc.
Prof. PhDr. Alexander Ruttkay, DrSc.

Technická redakcia a počítačové spracovanie
(príprava a výroba tlačových podkladov): Mgr. Juraj Molčányi

Vyšlo s finančnou podporou Ministerstva kultúry SR

Slovenský komitét slavistov
Slavistický ústav Jána Stanislava SAV

XIV. medzinárodný zjazd slavistov v Ochride

Príspevky slovenských slavistov

Bratislava 2008

Stav a perspektívy slovenskej hydronomastiky*

JAROMÍR KRŠKO

Jaromír KRŠKO: The Present State and Perspectives of Slovak hydronomastics.

This paper displays all existing research results achieved in Slovak hydronomastics and presents the project *Hydronymia Slovaciae* – which is aimed at gradual processing of all Slovak river basins. The author of this study outlines the main principles of entry creation, the notation of hydrographic zoning and the notation of hydrographic zoning of water drains. In the end, some other potential investigation areas of Slovak hydronomastics are discussed.

Onomastic, hydronomastic, hydronym, *Hydronymia Europaea*, *Hydronymia Slovaciae*.

Dôležitou a neoddeliteľnou súčasťou onomastiky je hydronomastika. Mnohé krajiny sa už v minulosti rozhodli spracovať národnú hydronymiu v synchrónnom i diachrónnom rámci, niektoré krajiny tento krok ešte len čaká.

O komplexnom spracovaní národnej hydronymie na Slovensku začali slovenskí onomastici uvažovať v roku 1976, keď vznikla výskumná úloha Slovenskej jazykovednej spoločnosti pri SAV v Bratislave pod vedením M. Majtána. V rámci plnenia tejto úlohy vznikla na onomastickom pracovisku v Jazykovednom ústave Ľ. Štúra SAV pracovná skupina a začalo sa s budovaním kartotéky slovenskej hydronymie (excerpovali sa diela Hydrologické pomery ČSSR, Hydrografický číselník slovenských tokov, Základná mapa ČSSR v mierke 1 : 50 000). Pod vedením pracovnej skupiny sa začali organizovať metodické semináre v Jazykovednom ústave Ľ. Štúra SAV, v Banskej Bystrici a v Prešove. Vypracoval sa dotazník na terénny výskum, zorganizoval sa terénny výskum povodí horného Hrona, Zolnej a povodia Svinky (prítoku Torysy). Hydronomastický materiál zbierali poslucháči vtedajších pedagogických fakúlt v Prešove a Banskej Bystrici v rámci seminárnych prác.

Slovenská onomastika tak už v polovici sedemdesiatych rokov dvadsiateho storočia nadviazala na iniciatívu nemeckých onomastikov, konkrétnie na myšlienky H. Kraheho, ktorý už na začiatku šesťdesiatych rokov vypracoval projekt na spracovanie hydronymie Nemecka pod názvom *Hydronymia Germaniae* (1962). Neskôr sa k tomuto projektu v roku 1980 oficiálne pripojila aj poľská onomastika pod vedením K. Rymuta. Myšlienka spracovania hydronymie v širšom (európskom) kontexte sa zrodila v roku 1985 v Akadémii vied a literatúry v nemeckom Mainzi. Autormi

* Tento príspevok predstavuje časť grantových projektov Grantovej vedeckej agentúry MŠ SR a SAV VEGA č. 1/4728/07 Aplikácia spracovania hydronymie Hrona a Torysy do digitálnych map (GIS), VEGA č. 1/4541/07 Osídlenie Zvolenskej kotliny od včasného stredoveku do polovice 19. storočia a Vedeckej grantovej agentúry UMB VUGA č. 4/2006 Implementácia spracovania hydronymie povodia Hrona a Torysy do digitálnych map (GIS).

európskeho hydronomastického projektu sa stali W. P. Schmid, J. Udolph a K. Rymut a projekt začal fungovať pod názvom *Hydronymia Europaea*.

Prvou monografiou, v ktorej sa spracovala hydronymia slovenského pôvodia, bola práca M. Majtána a K. Rymuta pod názvom *Hydronymia dorzecza Orawy* (1985). Táto monografia bola však spracovaná podľa metodiky starších poľských hydronomastických monografií. Podľa monografie *Hydronymia dorzecza Orawy* bola spracovaná aj kandidátska dizertačná práca O. Nemčokovej *Hydronymia povodia horného Hrona* (1988). V roku 1998 vyšla v Stuttgarte ďalšia spoločná práca autorov K. Rymuta a M. Majtána pod názvom *Gewässernamen im Flussgebiet des Dunajec. (Nazwy wodne dorzecza Dunajca)*. V tejto monografii sa samostatne spracúva aj slovenská časť Dunajca a Popradu (s. 295-426 a 459-506). Autori tu nadviazali na zásady stavby hesla podľa jednotnej normy projektu *Hydronymia Europaea*.

V rámci spracúvania slovenskej hydronymie vzniklo niekoľko menších štúdií, ale aj samostatné monografie, v ktorých autori analyzovali väčšie povodia. Veľký záujem o monografické spracovanie slovenskej hydronymie nastal v druhej polovici deväťdesiatych rokov minulého storočia. Inštitucionálne zaštítenie týchto snáh si ako úlohu zobraľo predsedníctvo Slovenskej onomastickej komisie pri Jazykovednom ústave L. Štúra SAV pod vedením M. Majtána, P. Žiga a J. Krška, ktoré zorganizovalo stretnutie jazykovedcov zo slovenských vysokých škôl a Jazykovedného ústavu Ľudovíta Štúra SAV, na ktorom sa oboznámili s doterajším stavom výskumu slovenskej hydronymie a načrtli perspektívky spracovania celej hydronymie Slovenska pod oficiálnym názvom *Hydronymia Slovaciae*. Nová pracovná skupina, ktorá oživila myšlienky komplexného spracovania hydronymie Slovenska, sa prvý raz zišla začiatkom leta roku 2003 a prihlásila sa k tradíciam pôvodného projektu z roku 1976.

Druhé pracovné stretnutie sa konalo 7. 12. 2004, na ktorom sa jednotliví členovia pracovnej skupiny informovali o dosiahnutých výsledkoch výskumu. Tu sa zároveň dohodlo, že základné podklady na spracovanie zvyšných povodí Slovenska sa môžu riešiť aj v rámci diplomových a rigoróznych prác, ktoré sa neskôr rozšíria do podoby samostatnej vedeckej monografie spracovanej podľa rovnakých zásad, aby sa dosiahla kompatibilita čiastkových výstupov pri záverečnom spracúvaní hydronymie Slovenska.

Nové monografie napísané v deväťdesiatych rokoch už metodologicky vychádzali zo zásad projektu *Hydronymia Europaea* – *Hydronymia slovenskej časti povodia Slanej* (Sičáková: 1996), *Hydronymia povodia Ipľa* (Majtán – Žigo: 1999), *Hydronymia povodia Turca* (Krško: 2003). Z pohľadu nových riešení primárneho výskumu sa významnou monografiou stala *Hydronymia povodia Nitry* (Hladký: 2004), v ktorej autor ako prvý predstavil metodologické spracovanie vodných kanálov, resp. metodiku ich zapisovania v hydrografickom členení povodia. M. Majtán pripravil v roku 2006 druhé (prepracované) vydanie Hydronymie povodia Oravy (spoluautor K. Rymut) podľa zásad projektu *Hydronymia Slovaciae*. V rukopise zostala kandidátska dizertačná práca *Hydronymia povodia horného Hrona* (Nemčoková: 1988), ktorá sa stala podkladom pre celé spracovanie povodia Hrona pod názvom *Hydronymia*

povodia Hrona (autorom je J. Krško). Hydronymia povodia Hrona bola spracovaná a predložená na publikovanie. Hydronymiou povodia Hrona sa tak skompletiuje spracovanie povodí takmer celého stredného Slovenska. Od roku 2008 by sa mala začať spracúvať hydronymia povodia Váhu, čím by sa dosiahlo spracovanie približne 60-70% celkovej hydronymie Slovenska (pozri mapku na konci príspevku). V rámci doktorandských prác sa spracuje hydronymia slovenskej časti rieky Moravy (A. Závodný). Veľkým prinosom v základnom spracovaní povodí sú seminárne a najmä diplomové práce, ktoré vznikajú na jednotlivých slovakistických pracoviskách slovenských vysokých škôl. Diplomanti spracúvajú najmä vodohospodársku mapu mierky 1 : 50 000, ozalitové, turistické mapy a regionálne monografie obcí. Objavujú sa diplomové práce, v ktorých sa zohľadňuje aj archívny výskum. Doteraz boli v rámci diplomových prác (nepočítajúc povodia, ktoré sú spracované vo vyššie citovalých monografiách) spracované povodia dolného Dudváhu (Beňo: 2005), Myjavy a Chvojnice (Závodný: 2007), horného a stredného Váhu (Chovancová: 2003; Hikaníková: 2005), Kysuce (Majchrák: 2005), Hornádu (Jurčišinová: 2006; Švačová: 2006), Hnilca (Mihalusová: 2006) a Tople (Karahutová: 2006). Všetky takéto práce sú vhodným základom komplexného spracovania povodi v rámci projektu *Hydronymia Slovaciae*.

Tradicionalitou projektu *Hydronymia Slovaciae* je, že vychádza z metodologickej zásad projektu *Hydronymia Europaea*. Výskum jednotlivých slovenských povodí však priniesol so sebou špecifické problémy, ktoré museli autori riešiť. Aby sme dosiahli jednotu zapisovania všetkých hydroným a aby sa mohli samostatne monograficky spracované povodia spojiť do jedného celku, musela byť vypracovaná záväzná metodika. Zásady spracovania hydronymie Slovenska vyšli pod názvom *Spracovanie hydronymie Slovenska (Metodické pokyny na spracúvanie projektov Hydronymia Slovaciae)* (Krško: 2005).

V tejto hydronomastickej metodike je podrobne rozpisana stavba základného hesla pre tečúce a stojaté vody, pramene a vodopády. Stavba hesiel bola publikovaná vo viacerých odborných onomastických časopisoch (pozri napríklad Krško: 2004), preto z časových a priestorových dôvodov uvedieme len stručný popis ukážkového hesla tečúceho toku. Podobná štruktúra platí aj pre tečúce toky vyššieho stupňa (tu však za heslom naznačíme, do ktorého toku sa analyzovaný tok vlieva), pre stojaté vody, pramene a vodné kanály. Heslové slovo (vysádzané tučne) predstavuje štandardizovanú podobu hydronyma alebo podobu, ktorá je vhodná na štandardizáciu. Po heslovom slove nasleduje údaj, či ide o pravý (p.) alebo ľavý (l.) prítok voči nadradenému toku a názov tohto nadradeného toku. Nasleduje dĺžka toku v km, miesto prameňa,¹ miesto ústia (ak je to dôležité, môžeme pred miestom ústia zapí-

¹ Miesto prameňa je potrebné lokalizovať vzhľadom na dôležitý onymický bod – osadu, vrch, pohorie, terénnny názov... – tieto onymické body často motivujú podobu hydronyma. Pri terénnnych názvoch uvádzame ich nadmorskú výšku – napr. „... prameni S od Vysokej (1967 m n. m.)“. Zdôrazňujeme, že ide o nadmorskú výšku (najčastejšie) oronyma (jeho kótu) a nie o nadmorskú výšku prameniska. Kóta je dôležitá pri konfrontácii súčasných map so staršími mapami a identifikácii tokov na týchto mapách.

sat' aj miesto, kde vodný tok preteká). Orientácia prameňa alebo ústia podľa svetových strán sa nerozpisuje slovami, ale len značkami – V, Z, J, S, SV, SZ, JV, JZ. Po týchto lokalizačných údajoch nasledujú varianty názvov hydronyma a terénny názov (TN.), osadný názov (ON.), osobné meno (OM.), vodný názov (VN.), prípadne etnonymum (EN.), ktoré mohli podobu hydronyma motivovať, alebo s ním vecne a etymologicky súvisia. V novom riadku nasleduje číslo vodohospodárskej mapy mierky 1 : 50 000, na ktorej sa tok nachádza. Novinkou je, že pri vodnom toku, ktorý nie je na vodohospodárskej mape zapísaný, napišeme číslo mapy, ale do zátvorky napišeme „nepomenovaný.“ Ak sme názov vodného toku (ide najmä o studne, pramene, zaniknuté malé vodné toky a pod.) získali terénnym výskumom, výpisom z obecnej kroniky, regionálnej monografie alebo štúdie a jeho výskyt nie je na vodohospodárskej mape zakreslený, a preto ho nevieme spoľahlivo lokalizovať, tak isto napišeme číslo vodohospodárskej mapy, ale do zátvorky napišeme „nelokalizovaný.“ Za údajom z vodohospodárskej mapy uvedieme číslo vodného toku, ktoré uvádzia V. Šmilauer v diele *Vodopis starého Slovenska* (1932). Ďalšie riadky tvoria chronologicky usporiadane doklady vodných názvov s rokom zápisu, názvom a prameňom, v ktorom sa daný názov nachádza (v prípade knižného diela sa za skratkou uvádzia prvá strana výskytu), prípadne názvy získané terénnym výskumom (tie zapisujeme fonetickou transkripciou v nárečovej podobe, za ktorou nasleduje skratka obce, v ktorej sme názov získali). Záver hesla tvoria výklady všetkých názvov a variantov názvov hydroným s poukazmi na jazykovo a vecne súvisiace miestne a terénne názvy (motivácia osadným, terénnym, vodným názvom, osobným menom). Niekoľko je vhodné uviesť aj smer motivácie (VN. Konotopa > ON. Konotopa, nie naopak!).² Na záver môžeme uviesť dôležitú literatúru, ktorá sa týka etymológie.

Príklad zápisu základného hesla:

Ivančinský potok p. Turiec, 5,8 km; pramení Z od Diviak, ústi v Ivančinej; varianty: Konotopa, Ivančiná; ON. Ivančiná.

VMp. 50: 36-11; Šmil. Nr. 236

VN.: 1251 *Kanatopam, alium fl. Kanathopam* CDSI. II., Nr. 370, s. 258

1254 *riv. Konotopa* CDSI II, Nr. 459, s. 319; Šmil. 322; Mál. 86

1736 *Konopotam* Bel II., 300

1892 *Konotopa* KrižS. 424

1898 *Konotopa* KrižM. 163

1944 *Konotopa* Šik. 89

1973 *Konotopa* Lich. 22-23

² Dôležité je uvedomiť si smer motivácie, pretože nie vždy musí byť motivantom terénny názov, osada, samota a pod. Niekoľko hydronymum motivuje názov osady (napr. *Blatnica* (potok) > *Blatnica* (osada)) – logicky by nevznikla osada na mokrom (blativom) teréne, ktorá by motivovala názov potoka pri tejto osade. Podobne to bolo aj v prípade pôvodného názvu *Konotopa* (dnes obec *Ivančiná*) – prvotný bol názov potoka *Konotopa* (pretekal močaristým miestom, v ktorom sa topili kone) a názov potoka motivoval pomenovanie osady.

- 1981 *Ivančiná* VMp. SSR
 1988 *Ivančinský* VMp. oz.
 1990 *Ivančinský potok* VMp. ČSFR
 1996 *Konotopa* Beň. 75
 2002 *Ivančiná* náreč. Ivan.
 2002 *Konotope* náreč. Ivan.
 ON.: Konotopa
 1248 *Konotopa* Beň. 75
 1248 *Kanapota* TR. 74
 1414 *Konotopa* Beň. 76
 1430 *Konothaba* Beň. 76
 ON.: Ivančiná
 1423 *Iwankfalua* VSO. I, 495
 1536 *Iwanchynffalva* VSO. I, 495
 1786 *Iwančina* VSO. I, 495

Etym.: Názov *Konotopa* (z *koň* a *topiti*) vznikol podľa charakteristiky brehov toku – močaristé brehy, pri prechode potoka sa topili kone (Šmil. 463-464); názvy *Ivančiná*, *Ivančinský potok* vznikli z ON. *Ivančiná* (< OM. *Ivanka* < *Ivan*),³ apel. *potok*.

Lit.: Šmil. 55, 463-464; Beň. 75-79.

Popri základnej stavbe hesla je v metodike opísaný aj spôsob radenia názvov jednotlivých prítokov. V slovenskej onomastike sa diskutovalo o smere zapisovania hydronym či budú zapisované v smere toku (od prameňa k ústiu – takto je koncipovaná monografia J. Hladkého *Hydronymia povodia Nitry*), alebo v opačnom smere, teda od ústia k prameňu. Napokon sa slovenski onomastici dohodli na zapisovaní v smere ústia k prameňu, pretože historické osídľovanie postupovalo v tomto smere.

Hydrografické členenie skúmaného povodia môže obsahovať hydronymá, ktoré sa vyskytujú viackrát, pričom však označujú odlišné vodné toky. Onymická polysémia (prípadne onymická homonymia) sa musí vyznačiť v hydrografickom členení tak, že každé polysémické hydronymum bude mať pri sebe číselný index. Príklad hydrografického členenia:

1. HRON
2. Liešňanský potok (1) l.
3. Putikov ľ.
4. Novobanský potok p.
5. Starohutský potok p.
6. Sedlový potok (1) ľ.

³ Pri etymológii hydronyma (resp. jeho motivácií) sa snažíme zistiť aj etymológiu vecne súvisiacich osadných, terénnych názvov, samot...

7.	Sklený potok ľ.
8.	Drozdovo p.
9.	Rovienka ľ.
10.	Zajačí potok (2) p.

Uvedené hydrografické členenie sa dá čítať takto: do Hrona sa zľava vlieva *Liešňanský potok*, do ktorého zľava ústi *Putikov* (preto je odsadený tabulátorom). Ďalším prítokom Hrona (proti prúdu) je pravý prítok pod názvom *Novobanský potok*, do ktorého sa sprava vlieva najprv *Starohutský potok*, do ktorého zľava ústi *Sedlový*, potom *Sklený potok* a sprava potok *Drozdovo* (všetky tri sú odsadené na rovnakú úroveň, pretože sa vlievajú do toho istého potoka). Po Starohutskom potoku je ďalším prítokom Novobanského potoka ľavý tok Rovienky a pravý prítok pod názvom *Zajačí potok*.

Číselné indexy pri Liešňanskom, Sedlovom a Zajačom potoku znamenajú, že takto pomenovaných potokov je v povodí Hrona niekoľko. Tieto hydronymá sa vyznačujú spomínanou onymickou polysémiou (prípadne onymickou homonymiou – presné odlišenie pozri Krško: 2002).

Je pochopiteľné, že pri opise vód celého Slovenska zaznamenáme mnohonásobný výskyt pomenovani typu *Biela voda*, *Čierna voda*, *Biely potok*, *Čierny potok*, *Hlboký potok*, *Mlynský potok*, *Studený*, *Široká* a pod. Problémom bude správne zoradenie týchto názvov podľa indexov. Východiskom by malo byť hydrografické členenie voči hlavnému toku, ktorý odvádzza vody Slovenska – Dunaj.⁴ Polysémické názvy by mali mať najmenší index smerom od dolného toku Dunaja v Maďarsku. Tu je prvým (ľavým) prítokom *Tisa*, do ktorej sprava ústi najprv rieka *Slaná* (a jej prítoky na Slovensku). Vyšší index by mali vodné toky povodia Hornádu a Ondavy. Postupne by sme indexami označili polysémické názvy povodia Ipl'a, Hrona, Váhu a Moravy. V „indexovom“ rade by boli posledné vodné toky, ktoré neústia do Dunaja, ale do Visly. Poradie by bolo podobné – ako prvé by sme označili východoslovenské prítoky Popradu (ten je pravým prítokom Dunajca) a potom polysémické názvy prítokov Dunajca. Presnosť indexového radenia v Hydronymii Slovaciae bude teda závislá od zodpovedného prístupu jednotlivých autorov čiastkových výstupov a dôsledného radenia v záverečnej fáze spracovania Hydronymie Slovaciae.

Označovanie polysémických hydronymov indexami pri skúmanom povodi bude teda také, že najnižší index bude mať názov v dolnom toku hlavného povodia a najvyšší index bude mať hydronymum najbližšie k prameňu.

Originalita projektu *Hydronymia Slovaciae* spočíva najmä v zápisе a zaznamenaní vodných kanálov. V doterajšej histórii sa tieto technické vodohospodárske stavby nezapisovali do skúmanej hydronymie, pretože ich spájanie s vodným tokom je pomerne zložité. Autorom týchto zápisov je J. Hladký, ktorý v slovenskej ono-

⁴ Podľa hydrológov odvádzza Dunaj asi 94 % vód na Slovensku (ústia do Čierneho mora), zvyšok odteká do Visly, ktorá ústi do Baltského mora.

mastike ako prvý priniesol riešenie tohto problému vo svojej monografii *Hydronymia povodia Nitry* (Hladký: 2004).

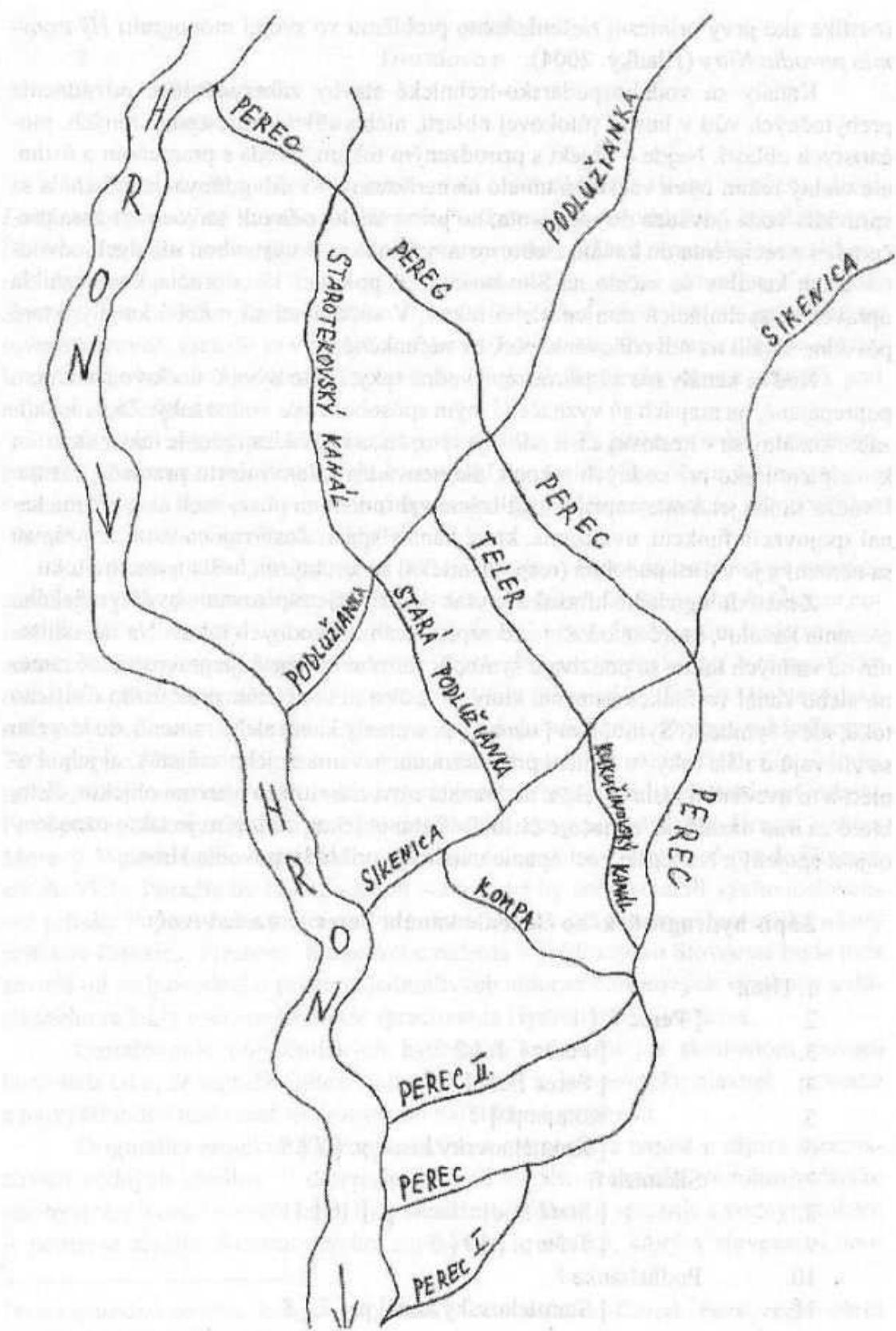
Kanály sú vodohospodársko-technické stavby zabezpečujúce odvodnenie prebytočných vôd v hustej sútokovej oblasti, alebo odvodnenie zamokrených, močaristých oblastí. Nejde o objekt s prirodzeným tokom, a teda s prameňom a ústím, ale vodný režim býva väčšinou umelo usmerňovaný – z odvodňovacieho kanála sa spravidla voda odvádzajúca do recipienta, no pri vyšších vodných stavoch sa zasa prečerpáva z recipienta do kanála alebo sústavy kanálov. S výstavbou umelých odvodňovacích kanálov sa začalo na Slovensku v 1. polovici 19. storočia, časť vznikla úpravou vysychajúcich ramien alebo tokov. V súčasnosti sú mnohé kanály, ktoré pôvodne slúžili na odvodňovanie pôd, už nefunkčné.

Ked'že kanály nie sú prirodzené vodné toky, často bývajú účelovo navzájom poprepájané, na mapách sú vyznačené iným spôsobom ako vodné toky. Zápis lokalizácie kanálov sa v heslovej časti odlišuje tým, že sa neuvádzajú radenie tokov smerom k recipientu ako pri vodných tokoch, ale neuvádzajú sa ani miesto prameňa a ústia. Uvádzajú iba jeho miestopisná lokalizácia vzhľadom na obec, vrch atď. Ak má kanál spojovaciu funkciu, uvádzame, ktoré kanály spája. Zostávajúca štruktúra zápisu sa nemení a je veľmi podobná (resp. identická) so štruktúrou hesla tečúceho toku.

Z metodologického hľadiska je však dôležitejšie zapisovanie hydrografického členenia kanálov, ktoré sa odlišuje od zápisu bežných vodných tokov. Na ich odlišenie od vodných tokov sa používajú symboly, ktorým sa označuje pravostranné rameno alebo kanál vo funkcií ramena, ktoré sa začína aj končí ešte pred ústím ďalšieho toku, ide o symbol (. Symbolom [označujeme umelý kanál alebo rameno, do ktorého sa vlievajú ďalšie toky (v členení preto zaznamenávame aj jeho začiatok, aj jeho koniec, a to uvedením čísla objektu; ak hranatá zátvorka stojí za názvom objektu, číslo, ktoré za ňou nasleduje, označuje číslo ďalšieho objektu, s ktorým je takto označený objekt spojený). Na lepšie pochopenie uvedieme príklad z povodia Hrona:

Zápis hydrografického členenie kanála Perec je nasledovné:

1. Hron
2. [Perec l. [1
3. [Perec I. l. [2
4. [Perec II. l. [1
5. Kompa p. [7
6. [Kukučínovský kanál p. [7 [9
7. Sikenica l.
8. [Stará Podlužianka p. [10 [11
9. [Teler p. [10 [6
10. Podlužianka l.
11. [Starotekovský kanál p. [2 [8

Uvedené hydrografické členenie sa dá čítať takto: do Hrona zľava ústi kanál *Perec*,⁵ ktorý s hlavným tokom (Hronom) zľava spájajú aj jeho menšie kanály – najprv *Perec I.* a potom *Perec II.* Do Pereca neskôr sprava ústi *Kompa*, tá však spája aj potok *Sikenica*.⁶ Kukučinovský kanál je sprava napojený na Perec, ale spája sa aj so Sikenicou a Telerom. Ďalším prítokom Hrona je ľavostranná *Sikenica*, do ktorej sprava ústi kanál *Stará Podlužianka*, spájajúci aj Podlužianku a Starotekovský kanál. Nasledujúcim prítokom Sikenice je z pravej strany kanál *Teler*, ktorý spája aj Podlužianku a Kukučinovský kanál. Potom nasleduje ľavostranný prítok Hrona – potok *Podlužianka*, do ktorého sprava ústi Starotekovský kanál spájajúci aj Perec a Starú Podlužianku.

Ďalšie výskumy slovenskej hydronymie smerujú do oblasti modelovej štruktúry hydronym doteraz preskúmaných povodí. Tejto problematike sa v ostatnom čase venovali najmä L. Sičáková (2004; 2007) a J. Krško (2007a; 2007b). V porovnaní s celkovou toponymiou ide o veľmi špecifickú oblasť, pretože toponymické modely neplatia vo všeobecnosti v hydronymii (napríklad antroponymum sa v toponymii uplatňuje ako primárny motivant, zatiaľ čo v hydronymii je sekundárny motivantom, pozri Krško: 2007a).

Popri klasickom monografickom spracovaní hydronymie existujú pokusy transformovať jednotlivé monografie do elektronického spracovania povodí; v rámci grantového projektu VEGA č. 1/4728/07 sa na Univerzite Mateja Bela v Banskej Bystrici rieši problematika takéhoto spracovania pod názvom *Aplikácia spracovania hydronymie Hrona a Torysy do digitálnych map (GIS)* (riešitelia – J. Krško, A. Gerlaková, N. Polčák). V prvej fáze projektu sa majú zosúladiť názvy získané heuristickým výskum s názvami evidovanými v rámci existujúcich digitálnych máp. V ďalšej fáze by sa mali programom prepojiť povodia v digitálnej mape s jednotlivými časťami textovej časti hesla. Digitálna mapa povodia musí byť „aktívna,“ čo znamená, že na mape celého povodia sa po kliknutí na ľubovoľný vodný tok farebne vyznačí celý tok od prameňa po ústie a vypíše sa jeho štandardizovaná podoba. Pre požadované spracovanie povodia do digitálnej podoby sa bude musieť utvoriť aplikácia pozostávajúca z mapového a textového okna. V ďalších fázach sa budú môcť poprepájať hydronymá odlišené indexovým radom. K základnému heslu by sa mala zobraziť lokalizácia toku v rámci vodohospodárskej mapy (M: 1 : 50 000), chronológia jeho pomenovania, motivácia názvu, resp. etymológia. Tento projekt by mohol overiť fungovanie spracovania väčšieho povodia a prípadne by sa takto mohla neskôr spracovať celá hydronymia Slovenska, čo by však predstavovalo ďalšiu etapu základného projektu. Aplikácia hydronomastických výskumov do digitálnych máp môže výrazne posunúť onomastické bádanie dopredu, pretože geografické infor-

⁵ Hranatá zárvorka a poradové číslo Hrona signalizuje, že kanál Perec sa spája s Hronom na dvoch miestach. Takto sa vyznačujú aj ramená potokov (napr. mlynské náhony), ktoré majú väčšinou pomenovanie *Mlynský potok*, *Mlynský náhon*, *Mlynský jarok* a pod.

⁶ Preto je za Komporu uvedená hranatá zárvorka a poradové číslo Sikenice z hydrografického členenia.

mačné systémy umožňujú zobrazovať celé povodia nielen v dvojdimenzionálnom rozmere, ale umožňujú zobraziť vodný tok v trojrozmernom priestore a virtuálne vstupovať do geografického priestoru. Používateľ môže sledovať prierez a sklon celého povodia, prípadne skúmaného prítoku, použitím rozličných vrstiev sa do mapy môžu pridať porasty vegetácie, osady, komunikácie, geomorfologické útvary (vrchy, pohoria, doliny...), teda významné motivačné faktory.

Projekt *Hydronymia Slovaciae* je veľkou výzvou pre slovenských onomastikov. Zanietený prístup a plnenie postupných čiastkových cieľov však môžu splniť zámery celého projektu. Výsledky by boli dobrým východiskovým materiálom na komparáciu onymických systémov v rámci ostatných slovanských i neslovanských krajín.

Literatúra

- BEŇO, R. (2005): *Hydronymia povodia dolného Dudváhu*. Rukopis diplomovej práce. Trnava: Pedagogická fakulta TU.
- HIKANÍKOVÁ, V. (2005): *Hydronymia stredného povodia Váhu (Kraľovany – Nosice)*. Rukopis diplomovej práce. Banská Bystrica: Fakulta humanitných vied UMB v Banskej Bystrici. 140 s.
- HLADKÝ, J. (2004): *Hydronymia povodia Nitry*. Trnavská univerzita – Pedagogická fakulta: Trnava. 294 s. ISBN 80-8082-008-2.
- HLADKÝ, J. (2006): *Hydronymia Slovaciae – aktuálny projekt slovenskej onomastiky*. Referát prednesený na XV. kolokviu mladých jazykovedcov (Tajov, 7.–9. 12. 2005). 7 s (rukopis).
- CHOVANCOVÁ, Z. (2003): *Hydronymia horného toku Váhu*. Rukopis diplomovej práce. Banská Bystrica: Fakulta humanitných vied UMB v Banskej Bystrici. 106 s.
- JURČIŠNOVÁ, Z. (2006): *Hydronymia horného povodia Hornádu*. Rukopis diplomovej práce. Banská Bystrica: Fakulta humanitných vied UMB v Banskej Bystrici. 124 s.
- KARAHUTOVÁ, J. (2006). *Hydronymia povodia Tople*. Rukopis diplomovej práce. Banská Bystrica: Fakulta humanitných vied UMB v Banskej Bystrici. 133 s.
- KRŠKO, J. (2002): *Mikroštruktúrne vzťahy v onymii*. In Slovenská reč. Roč. 67, č. 3, s. 142–152.
- KRŠKO, J. (2004): *Projekt spracovania Hydronymie Slovenska*. In Acta onomastica. XLV. Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR, s. 18–27. ISBN 80-86496-19-8
- KRŠKO, J. (2005): *Spracovanie hydronymie Slovenska. (Metodické pokyny na spracúvanie projektov Hydronymie Slovaciae)*. 1. vyd. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Fakulta humanitných vied. 105 s. ISBN 80-8083-142-6
- KRŠKO, J. (2007a): *Vzťahové modely slovenských hydroným*. In Západoslovanské jazyky v 21. storočí. III. svazek (v tlači).
- KRŠKO, J. (2007b): *Pomenovacie modely v hydronymii povodia Hrona*. Referát prednesený na XVI. kolokviu mladých jazykovedcov (Častá – Papiernička, 8.–10. 11. 2006) (v tlači). KRŠKO, J. (2007c): Aplikácia spracovania hydronymie povodia Hrona do digitálnej mapy. Referát prednesený na XVII. slovenskej onomastickej konferencii (Trnava, 12.–14. 9. 2007) (v tlači).

- MAJCHRÁK, M. (2005). *Hydronymia povodia Kysuce*. Rukopis diplomovej práce. Banská Bystrica: Fakulta humanitných vied UMB v Banskej Bystrici. 97 s. + 1 s. príloha.
- MAJTÁN, M. – ŽIGO, P. (1999): *Hydronymia povodia Ipľa*. 1. vyd. Bratislava: Jazykovedný ústav L. Štúra SAV; Bratislava: Filozofická fakulta UK. 116 s. ISBN 80-88870-12-7
- MAJTÁN, M. – RYMUT, K. (2006): *Hydronymia povodia Oravy*. 2. vyd. Bratislava: Veda. 208 s. ISBN 80-224-0906-5.
- MIHALUSOVÁ, D. (2006): *Hydronymia povodia Hnilca*. Rukopis diplomovej práce. Banská Bystrica: Fakulta humanitných vied UMB v Banskej Bystrici. 109 s.
- NEMČOKOVÁ, O. (1988): *Hydronymia povodia horného Hrona*. Rukopis kandidátskej dižertačnej práce. Banská Bystrica: Pedagogická fakulta v Banskej Bystrici. 219 s.
- RYMUT, K. – MAJTÁN, M. (1998): *Gewässernamen im Flussgebiet des Dunajec (Nazwy wodne dorzecza Dunajca)*. Stuttgart: Franz Steiner Verlag. 516 s. ISBN 3-515-07235-7.
- SIČÁKOVÁ, L. (1996): *Hydronymia slovenskej časti povodia Slanej*. 1. vyd. Prešov: Pedagogická fakulta UPJŠ. 108 s. ISBN 80-88697-24-7.
- SIČÁKOVÁ, L. (2004): *Pomenovacie modely v hydronymii*. In IMRICHOVÁ, M. (Ed.): Slovenčina na začiatku 21. storočia. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, Fakulta humanitných a prírodných vied, s. 278-283. ISBN 80-8068-271-2.
- SIČÁKOVÁ, L. (2007): *Pomenovacie modely hydroným z povodia Slanej*. In POVAŽAJ, M. a ŽIGO, P. (Ed.): Súradnice súčasnej onomastiky. Zborník materiálov zo 16. slovenskej onomastickej konferencie. Bratislava: VEDA, s. 210-226. ISBN 978-80-224-0971-1.
- ŠVAČOVÁ, R. (2006): *Hydronymia slovenskej časti povodia Hornádu (Margecany – štát na hranica)*. Rukopis diplomovej práce. Banská Bystrica: Fakulta humanitných vied UMB v Banskej Bystrici. 174 s.
- ZÁVODNÝ, A. (2006): *Hydronymia povodia Myjavky a Chvojnice*. Rukopis diplomovej práce. Trnava: Pedagogická fakulta TU. 150 s.

The present situation and the future of Slovak hydronomastics

The author of this paper presents existing results of research made in Slovak hydronomastics in the context of Slavic and European onomastics. He introduces the project Hydronymia Slovaciae the aim of which is a gradual processing of all Slovak river basins. The study outlines the main principles of entry creation, the notation of hydrographic zoning and the notation of hydrographic zoning of water drains. At the end of his paper, the author outlines some other potential investigation areas of Slovak hydronomastics – modelling of hydronyms for already researched river basins and application of monographic processing of hydronyms to digital maps.